

УДК 613: 796.011.3 – 057.87

Володимир Гусак, Павло Слобожанінов

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ

А Розглядаються найактуальніші проблеми фізичного виховання студентської молоді. Пропонуються шляхи перетворення змісту й форми фізичного виховання студентської молоді на основі конверсії елементів навчально-тренувального процесу в інтересах їхнього використання в навчальному процесі вишів України.

Ключові слова: фізичне виховання, студенти, вищі навчальні заклади.

Постановка проблеми. Процеси європейської інтеграції охоплюють дедалі більше сфер життєдіяльності нашого суспільства. Не стала винятком і освіта, особливо – вища школа. Зрозумілим є той факт, що нині актуальності набувають пошуки шляхів й орієнтири на входження України в освітній простір Європи, тобто наша держава здійснює модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог. Україна посідає чинне місце в європейській континентальній системі освіти та вживає заходів для гармонізації законодавства у цій галузі.

У сформованих ринкових відносинах, коли можливості державної підтримки спорту істотно обмежені і спостерігається його комерціалізація і професіоналізація, вища школа змушена буде, у світлі Болонського процесу, оптимізувати підготовку майбутніх фахівців, шукати нові шляхи впровадження фізичного виховання, що сприятимуть збереженню і зміцненню здоров'я, формуванню особистісного потенціалу студентської молоді.

На жаль, у сучасних умовах суспільство України виявилось не готовим усвідомити значення фізичної культури і спорту для виховання гармонійно розвиненої особистості та зміцнення здоров'я студентської молоді.

Нормативно-правові реформи, що часто є суперечливими, невиправдано затяглися, внаслідок чого суттєво знизилася ефективність системи управління студентським спортом. Представники спортивної науки, вчені нашої країни не в повній мірі здійснюють предметний аналіз проблем фізичного виховання студентської молоді та студентського спорту в цілому, недостатньо досліджені шляхи розвитку спортивно-масової роботи зі студентською молоддю. Роботи вчених країн із подібними соціаль-

Владимир Гусак, Павел Слобожанінов. Актуальные проблемы развития физического воспитания в Украине.

А Рассматриваются наиболее актуальные проблемы физического воспитания студенческой молодежи. Предлагаются пути преобразования содержания и формы физического воспитания студенческой молодежи на основе конверсии элементов учебно-тренировочного процесса в интересах их использования в учебном процессе вузов Украины.

Ключевые слова: физическое воспитание, студенты, высшие учебные заведения.

Volodymyr Husak, Pavlo Slobozhaninov. Actual problems of physical education in Ukraine.

S The most urgent problems of physical education of students are exposed in the article. The author propose the way of contents and form of physical education of students transformation on the basis of conversion of studying and training process elements for the purpose of their use in educational process in high schools in Ukraine.

Key words: physical education, students, higher education institutions.

но-економічними системами: Республіки Білорусь – В. Кулик (2001); Російської Федерації – В. Бальсевич (1999), О. Долженко (2000), Г. Лукічев (2000), С. Носкова (2003), Н. Ніколаєва (2003), В. Костюченко (2003), на наш погляд, вимагають серйозного переосмислення й адаптації до сучасних умов розвитку фізичного виховання студентської молоді в Україні [1; 5; 9].

Мета статті – визначити найактуальніші проблеми розвитку фізичного виховання студентської молоді в Україні в світлі Болонського процесу та обґрунтувати шляхи їхнього вирішення.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, педагогічні спостереження та усне опитування, документальний метод, методи порівняння та абстрагування.

Результати дослідження та їх обговорення. Нова європейська дійсність, у тому числі можливість вільного переміщення фахівців у рамках держав Європейського Союзу, вимагає нових підходів у регулюванні ринку праці та його забезпечення спеціалістами. Болонський процес спрямований на реформування вищої освіти з метою зближення систем вищої освіти європейських країн.

У реформуванні європейського освітнього простору сформульовані такі основні завдання: підвищити рівень працевлаштування, конкурентоспроможності та мобільності випускників ВНЗ і тим самим підвищити престиж держави в Європі [3; 4; 6].

Процес удосконалення фізичного виховання у вищій школі носить об'єктивний характер і проходить еволюційно, тобто відбувається історичний перехід від традиційної системи фізкультурної освіти, яка акумулює в собі

кращі зразки, до осмислення інших проблем фізичної культури: психологічних, соціологічних, культурологічних. Поступово зміщуються акценти: від біологічного до соціального, від фізичного – до духовного, від організму – до особистості [9].

Складність і неоднозначність проблем, які виникли останнім часом у галузі фізичного виховання і спорту, вимагають напрацювання нових концептуальних підходів до формування системи кадрового забезпечення, що дозволить всебічно визначити нові тенденції, забезпечить відповідність кадрової політики державним інтересам у цій галузі та потребам ринку праці. В основі такого підходу лежить розроблення стандартів фізкультурної освіти, які встановлюють вимоги до змісту, обсягу і рівня підготовленості кадрів [11].

Навчальна програма з фізичної культури для студентів ВНЗ, затверджена Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, передбачає заняття з фізичної культури з 4-річним терміном навчання – для 1–3 курсів і з 5-річним – для 1–4. Проте, на практиці у більшості вишів країни заняття з фізичної культури проводиться лише на 1 і 2 курсах навчання, а в деяких приватних університетах такі заняття взагалі не передбачені навчальним планом.

Україна, будучи частиною Європи, повинна враховувати сучасні тенденції у вищій освіті європейських країн. Підтримуючи цей процес, вона має змінити нормативно-правову базу для інтеграції вищої школи України в загальноєвропейську систему вищої освіти. Щоб не опинитися в позиції захоплених знезацька, ми повинні знати тенденції реформування системи підготовки спеціалістів у Європі, зокрема в галузі фізичної культури, і прогнозувати шляхи зближення.

Вітчизняні фахівці фізичної культури шукають шляхи реформування системи підготовки фізкультурних кадрів, які б відповідали європейським стандартам. Саме їм у найближчому майбутньому належить здійснити на практиці в українській вищій школі кардинальні зміни, які визначені Болонським процесом [10].

Проте, як зазначає Н. Ніколаєва: «Дуже часто заходи з реформування освіти – лише сліпе накладання західної моделі на нашу модель освіти, спроба наздогнати і перегнати» [8].

Досліджуючи історію розвитку освіти в Росії, варто наголосити, що ще в 1893 р. професор В. Нікітенко говорив, що нам ніколи не перегнати Європу в галузі освіти. Може, й не потрібно нам цього робити. В Україні склалася власна модель освіти, яка відповідає нашому менталітету, способу життя, мисленню. Часто ми відмовляємося від того, що маємо, ламаємо те, що склалося десятиліттями, будемо нове, знову ламаємо, і забуваємо те, що історично нам притаманне [8].

На наш погляд, науковці, які працюють у Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту України, спільно з керівниками провідних ВНЗ повинні не копіювати європейську модель, а знайти оптимальні шляхи поетапного переходу до неї, враховуючи історичні, соціальні та економічні реформи у нашій державі.

Сучасна система фізкультурної освіти студентської молоді вищих навчальних закладів є пріоритетною у формуванні загальної культури молоді, здорового способу життя та спортивного стилю українців.

Однак, як показує практика, випускники ВНЗ не є активними самостійними носіями цінностей, накопичених у цій галузі культурного розвитку, що істотно обмежує перенесення отриманих знань, практичних умінь на культуру навчальної і професійної праці, побуту, відпо-

чинку, стилю життя, ставлення до здоров'я, знижує в цілому гуманітарно-особистісний розвиток.

Багато науковців [4; 6; 7; 11] сходяться на тому, що сьогодні зростаючі вимоги до фізичного виховання студентів диктують необхідність модернізації навчально-виховного процесу за допомогою використання нових шляхів і організаційно-методичних принципів, які забезпечують підвищення якості рухової діяльності студентів. Під руховою діяльністю в цьому контексті розуміють діяльність індивідуума, спрямовану на досягнення фізичних кондицій, необхідних і достатніх для досягнення і підтримки високого рівня здоров'я, фізичного розвитку та підготовленості людини [1].

Для сучасної педагогіки у галузі фізичного виховання актуальною є проблема поєднання масовості освіти в більшості навчальних закладів і необхідності індивідуалізації процесу навчання. Тому будь-які системи тоталітарного, жорстко запрограмованого фізичного виховання можуть принести лише тимчасовий ефект завдяки вміль організації, але ніколи не витримають перевірки часом через повну невідповідність його духу. Не знаходять також продовження проекти підвищення ефективності фізичного виховання за рахунок збільшення кількості навчальних годин.

Пристаючи до роботи з підготовки проекту перетворень у фізичному вихованні студентів ВНЗ, необхідно визначити міру готовності матеріальної бази для забезпечення занять у новому режимі організації та інтенсивності експлуатації наявних спортивних баз, обладнання та інвентарю. Необхідно вивчити ступінь соціально-психологічної готовності педагогічного колективу та студентів до намічених перетворень, провести роз'яснювальну роботу.

Досвід проведення перетворень у фізичному вихованні, набутий і описаний іншими дослідниками, говорить про те, що вони зустрічають частіше протидію, ніж підтримку. Тому краще передбачити послідовний, поетапний розвиток процесу оновлення змістової та організаційної структури фізичного виховання [2; 5; 7; 11].

У результаті поетапного введення нових форм організації скоро стане очевидно вища ефективність оновленої форми роботи з фізичного виховання у порівнянні з традиційною, що помітно поліпшить соціально-психологічну ситуацію навколо розпочатого процесу і збільшить число його прихильників.

У результаті запланованого нами експерименту будуть реалізовані наступні організаційно-методичні принципи:

- створення найбільших можливостей для освоєння кожним студентом цінностей фізичної культури і спорту відповідно до індивідуальних особливостей, потреб та інтересів, рівня фізичного розвитку і підготовленості;
 - обов'язковості використання технологій спортивного та оздоровчого тренування;
 - добровільного вибору форм занять фізкультурою і спортом;
 - об'єднання у навчально-тренувальні групи студентів, які займаються поза рамками академічного розкладу з урахуванням їхніх інтересів та потреб, а також рівня їхньої фізичної підготовленості та функціонального стану.
- Керуючись цими принципами, заняття з фізичної культури повинні проводитися не по потоках, а в навчально-тренувальних групах, які спеціалізуються в декількох видах спорту: волейбол, баскетбол, футбол, плавання, легка атлетика, настільний теніс, бадмінтон, загальна фізична підготовка, лікувальна фізична культура тощо. У зв'язку з цим, необхідно розробити нові експериментальні навчальні програми для цих видів спорту. Варіанти цих

 Література

програм повинні ґрунтуватися на навчальних програмах з фізичного виховання для ВНЗ і дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Навчально-тренувальні заняття повинні проводитися за межами академічного розкладу – 2–3 рази на тиждень по 2 год. Метою навчально-тренувального заняття буде досягнення студентом фізичної досконалості як складової частини гармонійного розвитку особистості.

Головним результатом цієї роботи буде зміна ставлення студентів до занять фізичною культурою і, як наслідок, підвищення рівня навчання в цілому. Це відіб'ється на показниках відвідуваності, дисципліни на заняттях, емоційному стані, поліпшенні успішності з фахових предметів. У цілому, особистість сприйме фізкультурну освіту як частину власного стилю життя.

Висновки. Наведені аргументи висувають конкретні завдання перед вищими навчальними закладами України, вирішення яких має докорінно вдосконалити систему фізичної культури та донести її до студентської молоді. В результаті виникне необхідність у розробленні нової навчальної програми для ВНЗ України, адаптованої до вимог європейських стандартів.

Перспективи подальших розробок. Подальші дослідження передбачається провести у напрямку вивчення інших проблем розвитку фізичного виховання в Україні у відповідності до структури, змісту та вимог Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та в світлі Болонського процесу.

1. Бальсевич В.К. Перспективы развития общей теории и технологий спортивной подготовки и физического воспитания (методологический аспект) / В.К. Бальсевич // Теория и практика физической культуры. – М. – 1999. – № 4, – С. 21–23, 39–40.
2. Вацеба Актуальные проблемы программно-нормативного обеспечения физического воспитания студенческой молодежи (на примере высшей школы Украины) / О.М. Вацеба, С.П. Козиброцкий // VII Международный научный конгресс «Современный олимпийский спорт и спорт для всех»: материалы конференции. М., 2003. Том 2. – С. 335–336.
3. Долженко О.В. Сорбонская и Болонская декларации: Информация к размышлению / О.В. Долженко // Вестник высшей школы: Alma mater. – 2000, № 6. – С. 12–18.
4. Костюченко В.Ф. Подготовка физкультурных кадров в России в контексте Болонского процесса / В.Ф. Костюченко // VII Международный научный конгресс «Современный олимпийский спорт и спорт для всех»: материалы конференции. – М. – 2003. – Т 2. – С. 35–359.
5. Куликов В. Программно-методическое обеспечение физического воспитания студентов в условиях реформирования высшей школы / В. Куликов // V Международный научный конгресс «Олимпийский спорт и спорт для всех». Минск. – 2001. – 355 с.
6. Лукичев Г.А. Интеграция и эффективность - цели реформ в высшем образовании стран Европы / Г.А. Лукичев // Научный вестник Московского государственного технического университета гражданской авиации. М. – 2000. – № 26. – С. 13–18.
7. Мичуда Ю.П. Закономерности рыночного функционирования сферы физической культуры и спорта. / Ю.П. Мичуда // VII Международный научный конгресс «Современный олимпийский спорт и спорт для всех»: материалы конференции. – М. – 2003. – Т 2. – С. 31–317.
8. Николаева Н.И. К вопросу о реформировании высшей школы (на примере вузов физической культуры / Н.И. Николаева // VII Международный научный конгресс «Современный олимпийский спорт и спорт для всех»: матер. конф. – М. – 2003. – Т 2. – С. 379.
9. Носкова С.А. К проблеме совершенствования физкультурного образования в высшей школе непрофильного типа. / С.А. Носкова // VII Международный научный конгресс «Современный олимпийский спорт и спорт для всех». мат. конф. – М. – 2003. – Т 2. – С. 381.
10. Приходько В.В. Болонский процесс і майбутнє вузівського фізичного виховання / В.В. Приходько // Теорія і практика фізичного виховання. – 2004. – № 2. – С. 31–36.
11. Третьяков М.О. Стан професійних знань і вмінь студентів вищих навчальних закладів фізкультурного профілю / М.О.Третьяков, І.Е.Лапчик. // Теорія і практика фізичного виховання. – Донецьк. – 2004, № 2. – С.42–49.

УДК 378.22:796-027.561

Валентина Бондаренко, Оксана Корносенко

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Валентина Бондаренко, Оксана Корносенко. Формирование учебно-методических компетенций специалистов по физической культуре в процессе изучения дисциплин профессионально-практической подготовки.

Valentina Bondarenko, Oksana Kornosenko. Formation of teaching skills with physical education specialists in the study of subjects of practical vocational training.

A Розкрито зміст формування навчально-методичної компетенції фахівців із фізичної культури на сучасному етапі їхньої підготовки у вищому навчальному закладі.

A Раскрыто содержание формирования учебно-методических компетенций специалистов по физической культуре на современном этапе их обучения в высшем учебном заведении.

S In the article the content of teaching and the formation of training and methodological competencies of physical training experts at the present stage of their education at university.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентність, професійна компетентність, навчально-методичні компетенції, підготовка фахівця з фізичної культури.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетентность, профессиональная компетентность, учебно-методические компетенции, подготовка специалиста по физической культуре.

Key words: competence approach, competence, professional competence, training and methodological competence, training of specialists in physical culture.

Постановка проблеми. В умовах переходу світової спільноти до інформаційного суспільства нині пріоритетним вважається не просте накопичення знань, предметних умінь і навичок, а формування вміння вчитися, оволодіння навичками пошуку інформації, здатність до самонавчання. Інтеграція України в європейський простір спричиняє необхідність перегляду та реформування системи вищої освіти, оскільки вона не відповідає вимогам сучасного суспільства. Динамічний його розвиток потребує нових парадигмальних підходів в організації освітнього процесу. Одним із них може стати

компетентнісно зорієнтоване навчання, що має результативно-цільову спрямованість.

На сучасному ринку праці особливої актуальності набуває конкурентоспроможність фахівця, яка багато в чому буде залежати від здатності набувати і розвивати навички, що можуть використовуватися і трансформуватися стосовно професійних ситуацій. Відповідно з цим, випускник вишу має володіти відповідними знаннями, особистісними якостями, а також досвідом їхнього застосування, що дозволить йому достатньо швидко адаптуватися у напрямі професійної діяльності.